

Könyvtárról könyvtárra

Változások a Semmelweis Egyetem Könyvtárának szolgáltatásaiban

A budapesti királyi magyar tudományegyetem könyvtárát 1828-ban alapította *Schordann Zsigmond*, aki saját gyűjteményét ajánlotta fel tanártársai számára.

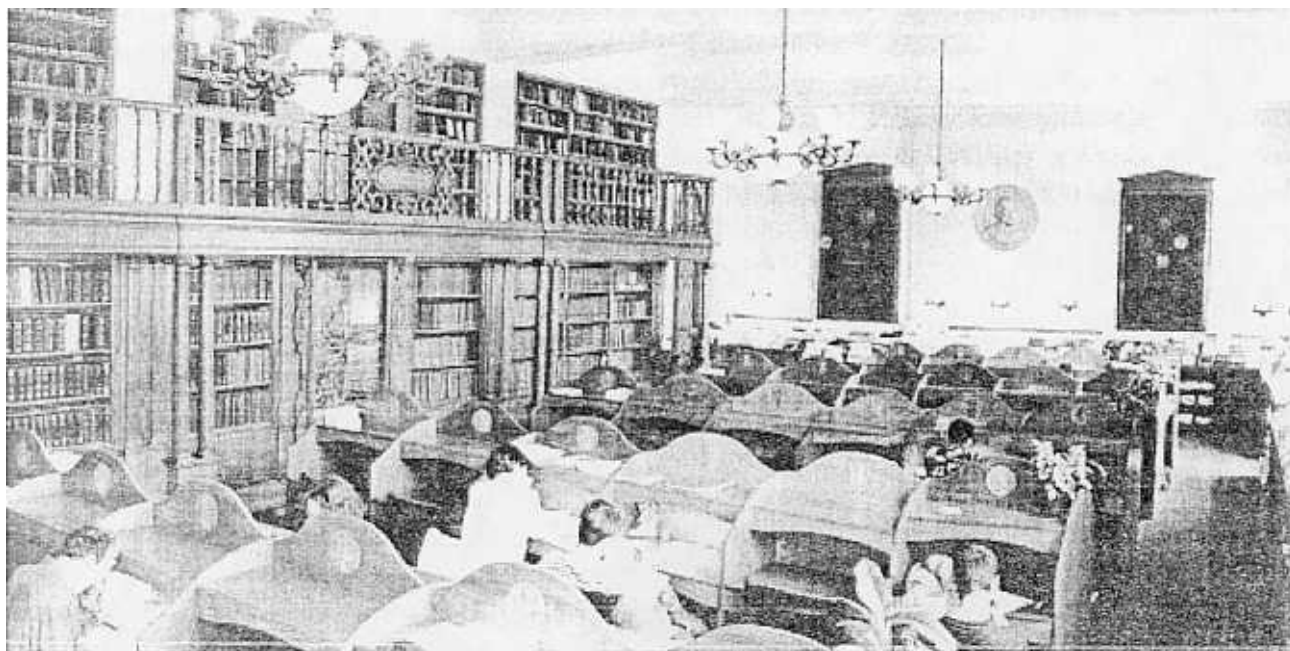
Már 1848-ban történt kísérlet a zártkörűség felszámolására, a július 10-ei kari ülés határozatban mondta ki: „Az orvoskari könyvtár, mely részint alapítványok, részint szigorlati pénz fölöslegek által támadt, Schordann tanár úr lakából az orvostani épületbe helyeztessék át, hogy e tudományos forrás is megnyitassék a növendékek számára.” Erre a pillanatra több mint száz évet kellett várni.

A könyvtár 1861-ben került az orvoskar központi épületébe, és 1942-ben jelenlegi helyére, a központi épület első emeletére. A háború hatására a könyvtár működése majdnem teljesen megbénult, majd leállt. Az állomány értékes részét biz-

tos helyre menekítették, ahonnan csak 1943 végén került vissza az eredeti helyre.

A Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára 1946 óta minden orvos és egészségügyi dolgozó részére nyilvános könyvtár, nem csak az egyetem kötelékében működő orvosok látogathatják. Ez az elv fokozatosan érvényesült, de az orvoskar dékánja 1954-ben még azt mondta: „Egyetemünk könyvtára lényegében ma is tanári könyvtár.”

1950-től többször felmerült a könyvtár más könyvtárakkal való egyesítésének, új könyvtár építésének a gondolata. Az egyetemi tanszéki könyv-

tári hálózat szakmai instruálása az 1960-as évektől kezdve könyvtárunk feladata, és jelenleg is az.

1951 és 1957 között, *Baló József* professzor tanárelnöksége idején megkezdődött az 1900 utáni könyvanyagot magukban foglaló szakkatalógusok előkészítése. Ezek 1996-ig üzemeltek, ekkor vezették be a Dynx integrált könyvtári rendszert. Az integráció kapcsán láthatóvá vált a volt HIETE és az Egészségügyi Főiskolai Kar állománya. A Testnevelési Egyetem ALEPH-et használ, az ő állományukat nem látjuk a sajátunkéval együtt. Mivel a karok az integráció után is őrzik önállóságukat, sem beszerzéseiket, sem ilyen irányú vásárlásaikat nem lehet befolyásolni.

Folyamatosan folyik a rekatalogizálás, a kurrens folyóirat-állományt, a disszertációkat, a könyvállományt az 1960-as évektől és a muzeális állományból a Győry-gyűjtemény nagyobb részét már feldolgoztuk. Egy projekt keretében tavaly feldolgozásra került az összes magyar nyelvű inkurrens folyóirat.

1965-től működött az Üllői út 22.-ben a százötven személyt befogadó olvasóterem, a Hallgatói Könyvtár őse, ami valójában csak könyvolvasó helyiség volt. Ennek az állománya volt az a mag, amely az 1982-ben épített Hallgatói Könyvtár állományát képezte.

Erőss László 1963-ban azt írta: „Az egyetemi könyvtár legfőbb feladata az egyetem oktató, nevelő és gyógyító munkájának könyvtári és dokumentációs támogatása. A könyvtárnak, hogy tájékoztató munkáját az egyetemhez simulva tudja kiépíteni, az egyetem elismerését kell kivívnia. És ez nem tisztán anyagi kérdés.” (Orvosi Könyvtáros 3. 1963. 99–101.)

1962-ben a könyvtár az Orvosegyetem központi épületében, az első emeleten volt, ahol egy nagy olvasóterem 32 hellyel és egy kis bibliográfiai szobában négy hellyel állt az olvasók rendelkezésére.

A háromezer folyóméternyi könyvállvány ellenére az állomány egy része a földön volt. A könyvtár munkamódszere nem korszerű, írta *Erőss László* és *Papp Emil* (Az orvosi Könyvtáros 2. 1962. 13–18.), kölcsönzése patriarchális jellegű. A kölcsönző cédulákat szerzők vagy címek, illetve folyóiratcímek szerint betűrendbe rakva kezelték, ezt hetente átnézték, és ebből készítették a felszólításokat. Az állomány éves gyarapodása ezer könyv, hatszáz folyóirat, hatezer aprónyomtatvány volt.

Az 1997-es könyvtári törvény értelmében a könyvtár nyilvános, minden magyar állampolgár igénybe veheti. A könyvtár a lopások és az illetéktelen használók ellen egyetlen módon tudott védekezni, 2000 augusztusa óta proximity kártyás beléptető rendszert és a nyitva tartás egész ideje alatt biztonsági őrt alkalmaz. Így az olvasók megszűrhetők, és csökkent a lopások száma.

Néhány állományadat

1860-ban	5300 kötet
1900-ban	15 000 kötet
1945-ben	56 218 kötet
1955-ben	110 469 kötet
1960-ban	135 510 kötet
1964-ben	157 887 kötet
2001-ben	248 573 kötet

Folyóiratok

1946-ban	17
1950-ben	138
1955-ben	446
1960-ban	651
1964-ben	694

2001-ben 546 folyóirat járt, de 1212 folyóirat teljes szövegű verziójának elektronikus elérhetősége volt lehetséges.

Munkatársak száma

1945-ben	3
1955-ben	6
1959-ben	11
1964-ben	14
1982-ben	25
1993-ban	32

2002-ben huszonnégy főállású dolgozó van, hét részfoglalkozású, négy polgári szolgálatos, egy önkéntes, de fél éven át dolgozott könyvtárunkban három rehabilitált személy is egy alapítvány támogatásával

Olvasótermi férőhelyek

1900-ban	10 hely
1942-ben	10 hely
1959-ben	50 hely

1958-ban diákkönyvtár harminc-negyven hellyel az Üllői út 22.-ben, ahol csak tankönyveket kölcsönöztek. 1982-ben építették meg az Üllői út 26. II. emeletén az ún. Hallgatói Könyvtárat hetven férőhellyel. Így a könyvtár 130 férőhellyel rendelkezik, amit még kiegészít az Információs Centrum tíz férőhelye, hat

hely saját számítógép-használatra internet-eléréssel.

Könyvtárunk alapító tagja a három éve egyéni kezdeményezésből létrehozott, majd az Országos Széchényi Könyvtár irányítása alá került MIT-HOL, jelenlegi nevén LIBINFO internetes tájékoztató szolgáltatásnak, melynek szakmai irányító testületében is részt veszünk. Ez a szolgálat ingyenes.

Néhány 2001-es számadat

A könyvtár állománya 248 573 dokumentum, az éves gyarapodás 2415 darab. Ez könyv, folyóirat (csak a bekötött folyóirat), videó, CD-ROM. 188 idegen nyelvű könyvet szereztünk be 8,1 millió forint értékben.

Az időszaki kiadványok száma 546, de az elmúlt év folyamán 1212 folyóirat teljes szövegű verziójának elektronikus elérhetősége volt biztosítva az egyetem számára.

Magyarországon a leghosszabb nyitvatartási idővel működnek olvasótermeink, a vizsgaidőszakban heti 85 órát tartunk nyitva.

Beiratkozott olvasók száma: 825

Könyvtárlátogatók száma: 67 276

Könyvtárközi kölcsönzés: 4699

Egyéni kölcsönzés: 5116

Ez évben januártól júliusig 2784 kérést teljesítettünk, 148 esetben nem tudtuk megküldeni a kért dokumentumot. A nem teljesített kéréseket, amennyiben a megadott adatokban van a hiba, adatbázisokban ellenőrizzük.

Kiemelkedő a februári hónap, amikor 733 kérés érkezett könyvtárunkhoz. A kéréseket aznap érkeztetjük, és másnap az elkészült anyagot továbbítjuk. A kérések érkezhetnek levélben, e-mailben, faxon. A fizetés történhet kézpénzben, számlával, munkajegyben keresztül. A fizetés módját, mint ahogy a kéréseket is, nyilvántartjuk. Megváltoztattuk a nyilvántartást, oldalszámra pontosan meg tudjuk mondani, ki, mikor és mit kért tőlünk. Ennek azért van jelentősége, mert főleg a faxon érkezett kéréseknél fordult elő több alkalommal, hogy a kérő fél sérelmezte a faxon való továbbításért felszámított száz forintot, mert úgy gondolta, ez ingyenes.

Változást hozott az életünkbe az Ariel szoftver beszerzése. A kéréseket, amennyiben a foga-dó könyvtár rendelkezik Ariellel, ezen a módon is tudjuk továbbítani. Az Arielen való dokumen-

tum-továbbítás ára egyelőre nem tér el a normál másolás díjától. Végeztünk felmérést a különböző könyvtárak között, a legmeglepőbb az volt, amikor a kérő könyvtár jelezte, hogy ő ezt a szolgáltatást ingyenesnek gondolta.

Mi az, ami az elmúlt pár évben megváltozott a könyvtári szolgáltatásokban? Bevezettük és működik a proximity kártyás beléptető rendszer, a teljes nyitvatartási idő alatt szolgálatot teljesít a biztonsági őr, átalakítottuk az információs szolgálatot, frissen végzett diplomások kerültek oda. Egy nap alatt továbbítjuk a könyvtárközi kölcsönzést és folyamatos a gépi felszólítás, melynek hatására javult a kölcsönzési fegyelem.

További terveikben szerepel, hogy általánossá tegyünk a proximity kártyát, és azon kölcsönözni, másolni, nyomtatni is lehessen.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára hatalmas utat tett meg az elmúlt 174 év alatt. Reméljük, a 175 éves jubileumi ünnepek idején a könyvtári szolgáltatások további fejlődéséről is beszámolhatunk.

Dr. Szabóné Balogh Clarissa

Irodalom

Budapesti Orvostudományi Egyetem. Egyetemünk húszéves fejlődése 1945–1965. – Bp. 1965.

Budapesti Orvosi Kar Ülésjegyzőkönyve 1862.

Erőss László, Papp Emil: A budapesti Orvostudományi Egyetem könyvtára. In: Orvosi Könyvtáros 2. 13–18. 1962.

Erőss László: A Budapesti Orvostudományi Egyetem. In: Orvosi Könyvtáros 3. 99–101. 1963.

Korbuly György: A budapesti orvoskari tanártestület „Wesprémi István” könyvtára. In: Orvosi Hetilap 147–149. 1943.

Székely Sándor: A magyarországi orvosok szakmai tájékozódási forrásai a XIX. század első felében. In: Comm. Hist. Artis. Med. 57–59. 269–275. 1969.

Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárának éves jelentései. Kézirat.

Vilmon Gyuláné: A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának fejlődése. 169–185 p.

A Magyar orvostudományi könyvtárügy és információ harmadik évtizede. Szerk. Székely Sándor. Bp. 1979, OOKDK, 259 p.